

**ბუნება, ნივთები და აზროვნება: აღმოსავლური სიბრძნე
და თანამედროვეობა (ალან უოტსი)**

ვარდო ბერიძე

ფილოსოფიის დოქტორი,
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ფილოსოფიის დეპარტამენტის
ასოცირებული პროფესორი,
საქართველო, 6010. ბათუმი, ნინოშვილის ქ. 32/35
995577145426. vardo.beridze@bsu.edu.ge
<https://orcid.org/0009-0002-1095-3342>

აბსტრაქტი.

ნაშრომში გადმოცემულია XX საუკუნის ბრიტანელი მწერლისა და ფილოსოფოსის ალან უოტსის მსოფლმხედველობრივი თვალსაზრისი, მისივე ნაშრომის ლექციათა ციკლიდან „ბუნების, ნივთებისა და აზროვნების შესახებ“ აღმოსავლური ფილოსოფიის გავლენის გათვალისწინებით. ალან უოტსი დასავლური აზროვნებისთვის ცნობილია, როგორც აღმოსავლური სიბრძნის ინტერპრეტატორი. მისმა წიგნებმა და საჯარო ლექციებმა დიდად შეუწყო ხელი დასავლეთში აღმოსავლური ფილოსოფიის პოპულარიზაციას. ნაშრომი „აღმოსავლური სიბრძნე და თანამედროვეობა“ (1959), ალან უოტსის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ყველაზე ნაყოფიერ ათწლეულს ეკუთვნის. მან გზა გაუკაფა ისეთი იდეებისა და ცოდნის მეთოდებს, რომლებიც მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა 60-იანებისა და მომდევნო წლების კულტურული ლანდშაფტის ჩამოყალიბებისთვის. უოტსი იკვლევდა ადამიანური ცოდნის საზღვრებს, სადაც შემეცნება და კვლევა უკავშირ-

დება ინისა და იანის შეკითხვებს: „რა არის ადამიანი?“ „რა აზრი აქვს ცხოვრებას?“ „რატომ ვარსებობთ ამ სამყაროში?“.

საკვანძო სიტყვები: ადამიანი; ბუნება; ცხოვრების გზა; ნივთები; აღმოსავლური სიბრძნე.

შესავალი.

აღმოსავლური სიბრძნისა და თანამედროვეობისადმი მიძღვნილ ლექციათა ციკლში „ადამიანი და ბუნება“ ალან უოტსი ჩინური ფილოსოფიის ფუნდამენტური პრინციპების ასახსნელად მიმართავს „ბუნების როგორც გარე სამყაროს, ადამიანური ბუნებისა და საკუთრივ ბუნების აღქმას ადამიანის ცხოვრებაში. იგი საუბრობს იმ კონტრასტზე, რომელიც არსებობს კლასიკურ ჩინურ და დასავლურ ისტორიულ დამოკიდებულებას შორის ადამიანის ადგილზე ბუნებაში, რომლის მთავარი კითხვაა - „ჩვენ თავს დამპყრობლებად აღვიქვამთ თუ თანამაზრებლებად? უოტსი ერთმანეთს ადარებს დაოისტურ და კონფუციანურ იდეებს ბუნების შესახებ. მკვეთრად გამიჯნავს დასავლური და აღმოსავლური ფილოსოფიური აზროვნების ხედვას „ბუნების“ ცნების გაგების თვალსაზრისით.

მეთოდი.

პირველწყაროსა და ტექსტზე მუშაობის მეთოდის, ისტორიულ-ფილოსოფიური და ანალიზის მეთოდის საფუძველზე გადმოცემულია მე-20 საუკუნის ბრიტანელი ფილოსოფოსის ალან უოტსის მსოფლმხედველობრივი თვალსაზრისი ორ გარემოს - ადამიანსა და ბუნებას შორის ნდობისა და მსგავსება-განსხვავების დასადასტურებლად, ჩინური ფილოსოფიის დამოკიდებულება ადამიანისა და ბუნების „კოსმიური ჰარმონიულობის“ აღსაქმელად.

შედეგი.

ისტორიულ-ფილოსოფიური ანალიზის გამოყენებით ძველი და თანამედროვე ჩინური ფილოსოფიური აზროვნების გათვალისწინებით, ჩამოყალიბებულია უოტსის ხედვა და შეფასება ადამიანსა და ბუნების მთელ სისტემას შორის ერთიანობის დასადასტურებლად. აღმოსავლური ფილოსოფიის ფუნდამენტური პრინ-

ცივის გამოყენებით, ავტორის მიერ არგუმენტირებულად და დამაჯერებლად იკვეთება იმ აზრის კონსტანტირება, რომლის საფუძველზე შესაძლებელია თავისთავად, სტიქიურად მიმდინარე მოვლენებისა და პროცესების ბუნებრიობაში დარწმუნება.

დისკუსია.

VII საუკუნე ქრისტეს შობამდე, ეს ეპოქა ჩინეთშიც, ინდოეთშიც, წინა აზიაშიც, საბერძნეთშიც განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა, რის გამოც XX საუკუნის გერმანელმა ფილოსოფოსმა კარლ იასპერსმა მას კაცობრიობის „ღერძული დრო“ უწოდა. მისი მთავარი შინაარსი ადამიანის ინდივიდუალური თვითცნობიერების თითქმის ერთდროული გამონათებაა მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში. ამ დიდ მოვლენას - ინდივიდუალური ცნობიერების გამოღვიძებას, ორი მხარე აქვს. ერთია სტიქიურად ჩამოყალიბებული მყარი ზნეობის რღვევა და დაცემა. მეორეა თავისუფალი აზროვნების, შემოქმედების ჩასახვა და განვითარება. ჩინეთშიც იგივე სურათია: ინის დინასტიას ცვლის აღმოსავლეთ ჯოუს ხანა და იწყება სამთავროებს შორის დაუსრულებელი შინაომები. „უმაღლესმა წესებმა თანდათან დატოვეს იმპერია“ და ჭეშმარიტებისა და სათნოების ერთადერთ ძალმომრეობად იქცა (ხასაია, 2014: 11). დაისვა კითხვა თუ რა მეთოდებით და ფორმებით უნდა მართულიყო „ცისქვეშეთი?“. სწორედ ამ დროს იქმნება ჩინური ფილოსოფიის ორი კლასიკური და ერთმანეთის საპირისპირო მიმდინარეობა: კონფუციანელობა¹¹ და დაოსიზმი¹², ანუ კონფუციისა და ლაო-ძის მოძღვრებანი. 21-ე საუკუნის

---

¹¹ კონფუციანიზმის განვითარება ჩვეულებრივ იყოფა სამ ეტაპად. კლასიკური კონფუციანიზმი შეიმუშავეს კონფუციმ (კონგ ზიმ) და სხვა ადრეულმა მოაზროვნეებმა. მეორე ეტაპია ნეოკონფუციანიზმი. მესამე ეტაპი - თანამედროვე ახალი კონფუციანიზმი, წარმოდგენილია ისეთი მოაზროვნეებით, როგორებიცაა Xiong Shili (1885–1968) და Mou Zongsan (1909–1995). კონფუციანიზმი, უპირველეს ყოვლისა, მორალური ფილოსოფიაა, რომლის ბირთვია ეთიკა. კონფუციანიზმის ოქროს წესია: „ნუ გაუკეთო სხვებს იმას, რაც არ გინდა, რომ სხვებმა გაგიკეთონ“ (Грищанов, 2001: 506).

¹² დაოიზმი არის ჩინური რელიგია, რომელიც განვითარდა კონფუციანიზმის შემდეგ, დაახლოებით ორი ათასი წლის წინ. კონფუციანიზმისგან განსხვავებით, დაოიზმი ძირითადად ეხება ცხოვრების სულიერ ელემე-

დასაწყისში კონფუციანიზმი გამორჩეული ხმაა გლობალურ დიალოგებში ისეთ საკითხებზე, რომლებიც მერყეობენ ადამიანის უფლებებიდან გენდერულ თანასწორობამდე. როგორც ცოცხალი ტრადიცია, კონფუციანიზმი ასევე იძლევა უნიკალურ პერსპექტივას მეცნიერების, ტექნოლოგიებისა და ეთიკის შესახებ.

აღან უოტსი 14 წლის ასაკში დაინტერესდა აღმოსავლური ფილოსოფიით. ის, რამაც მასში დიდი ინტერესი და აღფრთოვანება გამოიწვია იყო აღმოსავლელების მიერ გასაოცარი სიმპათია და გრძნობა ბუნების სამყაროს მიმართ. „იფიქრეთ, მაგალითად, ჩინელი მხატვრის გაო გეკონგის მსგავს ნახატზე, რომელსაც ჰქვია „მთა წვიმის შემდეგ“, რომელიც აჩვენებს ნისლსა და ღრუბელს და, რომლებიც შორდებიან წვიმის შემდეგ“. უოტსი ამ ტიპის სურათებს არ მიიჩნევს უბრალო პეიზაჟურ ნახატებად. იგი თვლის, რომ „ისინი ასევე ხატებია“ (Watts, 1959:5). მისი აზრით, ეს არის რელიგიური და ფილოსოფიური მხატვრობა. ამასთან დაკავშირებით უოტსი აღნიშნავს, ჩვენ შეჩვეულები ვართ რელიგიურ ნახატებზე ანგელოზების, წმინდანებისა და ღვთაებრივი არსებების შესახებ ფიქრს, მაგრამ როდესაც ჩინელების გონება გამოხატავს თავის რელიგიურ გრძნობებს, ამით გამოხატავს მას აგრეთვე ბუნების ობიექტებში. უოტსი ასევე მნიშვნელოვნად განასხვავებს ჩვენსა და აღმოსავლელების გრძნობას ბუნების მიმართ. მისი აზრით, „ეს იმ შეგრძნების შედეგია, რომ ადამიანი არ არის ის, ვინც დგას ბუნებისგან განცალკევებით და უყურებს მას სრულიად გარე პოზიციიდან, არამედ ადამიანს აქვს ბუნებისადმი კუთვნილების განცდა“. ამ აზრის დასადასტურებლად უოტსს მოჰყავს მა იუანის ილუსტრირებული ნახატი - „პოეტი, სასმელი მთვარის შუქზე“. როგორც უოტსი აღნიშნავს, თითქოს ეს მხოლოდ პეიზაჟის მხატვრობა იყო და

ნტებს, მათ შორის სამყაროს ბუნებას. დაოიზმის სახელმძღვანელო პრინციპი უხეშად ითარგმნება როგორც „გზა“, რაც გულისხმობს ჰარმონიულ ბუნებრივ წესრიგს, რომელიც წარმოიქმნება ადამიანებსა და სამყაროს შორის და რომლის მიღწევასაც დაოისტები უნდა ცდილობდნენ (Грицанов, 2001:271).

ბრძოლა პოეტის მოსამებნად, მაგრამ თუ კარგად დავაკვირდებით ნახატის ქვედა ნაწილს, დავინახავთ, რომ ის იქვე სვამს ფინჯან ღვინოს, რომელის გვერდითაც დგას ერთი ახალგაზრდა. უოტსის შეფასებით, ლანდშაფტში დაკარგული ეს პაწაწინა ადამიანი წარმოადგენს სიმბოლოს ჩინური გონებისა, ჩინური ფილოსოფიის დამოკიდებულებას ადამიანისა და ბუნების ჰარმონიულობის აღსაქმელად. „ადამიანი არ დომინირებს ბუნებაზე, არამედ ერგება მას და თავს მშვენივრად გრძნობს საკუთარ სახლში“ (უოტსი, 2016: 23).

როგორია ჩვენი დამოკიდებულება ბუნებაზე? უოტსის აზრით, იგი ძალიან უცნაური და განსხვავებულია. ჩვენ მუდმივად ვიყენებთ ფრაზას, რომელიც ჩინელების ყურში თავისებურად ჟღერს. ამ უკანასკნელში უოტსი გულისხმობს იმ ფაქტს, რომ ჩვენ მუდმივად ვსაუბრობთ ბუნების დაპყრობაზე, სივრცის დაპყრობაზე, მთების დაპყრობაზე (როგორც ევერესტი) და სხვ. ჩინელი გვეტყვის: რატომ, რა გჭირს? რატომ ხართ ასეთ ბრძოლაში თქვენს გარემოსთან? არ ხართ მადლიერები მთის? არ ხარ კოსმოსის მადლიერი? ის ხომ შენთვის იხსნება, რათა იმოგზაურო მასში. უოტსი ამ მდგომარეობას აფასებს, როგორც ჩვენ დომინანტურ განცდას. „ჩვენ ვიყენებთ მეცნიერებასა და ტექნოლოგიას, ელექტროენერჯის და ფოლადის ძალას, რათა გავაგრძელოთ ბრძოლა ჩვენს გარე სამყაროსთან და ბულდოზერებით დავიმორჩილოთ ჩვენი გარემო (უოტსი, 2016: 35).

ნაშრომში უოტსი ყურადღებას ამახვილებს ჩინურ აზროვნებაში გაბატონებულ ორ ძირითად მიმდინარეობაზე: დაოიზმსა და კონფუციანიზმზე. ჩინური აზროვნების ეს ორივე ძირითადი მიმდინარეობა თანხმდება ერთ ფუნდამენტურ პრინციპზე და ეს არის, ის რომ ბუნებრივ სამყაროს, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ და თავად ადამიანის ბუნებას, ძირითადად, უნდა ვენდო. წინააღმდეგ შემთხვევაში: „კარგი, თუ შენ არ შეგიძლია ენდო საკუთარ ბუნებას, როგორ შეგიძლია ენდო მის მიმართ უნდობლობას? საიდან იცი, რომ ეს ასევე არასწორია? უოტსის მსოფლმხედველობრივი თვალსაზრისი მიმართულია სწორედ ამ ორ გარემოს შორის ნდობისა და ჰარმონიულობის აღმოსაჩენად,

რისთვისაც იგი ცდილობს ღრმად ჩაწვდეს აღმოსავლური ფილოსოფიისა და აზროვნების მრავალფეროვან ასპექტებს, განამტკიცოს მათი ხედვა შესაბამისი არგუმენტებით და ნათელი გახადოს ამ აზროვნების მარადიულობა, აქტუალობა და გავლენები თანამედროვე მეცნიერების განვითარებისთვის.

საინტერესოა უოტსის მიგნება და განმარტება სიტყვა „ბუნებისა“, რომელსაც როგორც იგი აღნიშნავს, სრულიად განსხვავებული მნიშვნელობა აქვს იმ სიტყვებისგან, რომელსაც ჩვენ ვიყენებთ. „ახლა, საინტერესოა შევხედოთ ფუნდამენტურ ჩინურ სიტყვას, რომელსაც ჩვენ ვთარგმნით როგორც "ბუნება", რადგან მას აქვს საკმაოდ განსხვავებული მნიშვნელობა იმ სიტყვისგან, რომელსაც ჩვენ ვიყენებთ“ (Watts, 1959:7). ცნობილია, რომ ჩინური სიმბოლოები ფუნდამენტურად სურათებია. ჩინურად „ბუნება“ ასე იწერება. და ეს პირველი - აი სურათი (自) - ადრე იყო სახე და, შესაბამისად, ნიშნავს „საკუთარ მეს“ ან „საკუთარ თავს“. მეორე პერსონაჟი - არ ვიცი, რა იყო ეს თავდაპირველად; ახლა ის გახდა ძალიან აბსტრაქტული ფიგურა (然) - ეს ნიშნავს „ასე“. ასე რომ, მთელი ფიგურა (自然) ნიშნავს „თვითონ ასე“, ჩვენ უნდა მიუსადაგოთ მას გლისური ეკვივალენტი, როგორც „სპონტანურობა“. აქ უოტსი საუბრობს ბუნების იდეის თავისთავადობაზე და ამ აზრის საილუსტრაციოდ მოჰყავს მაგალითი: თმა თავისთავად იზრდება, გული თავისთავად სცემს. ასე რომ, თუ გრძნობთ თქვენს პულსს, იგრძნობთ მოძრაობის სასაცილო შეგრძნებას, რომელიც მიმდინარეობს თქვენს სხეულში და ფიქრობთ: „ოჰ, მე ამას არ ვაკეთებ! ეს რაღაც უცნაურად ხდება ჩემში, რაზეც მე არ მაქვს კონტროლი“. ასე რომ, ბუნების ეს იდეა - რაც თავისთავად ასე ხდება - არის პროცესი, რომელიც ფუნდამენტურად არ არის ჩვენი კონტროლის ქვეშ, რომელიც ხდება თავისთავად, ისევე როგორც ჩვენი სუნთქვა ხდება თავისთავად და ისევე, როგორც ჩვენი გულისცემა ხდება თავისით. დაოისტური ფილოსოფიის ფუნდამენტური აზრი არის ის, რომ ამ „თვით ასე პროცესს“ უნდა ენდო. ზემოთ მოყვანილი მაგალითის საფუძველზე შეიძლება დავასკვნათ, რომ უოტსი დაოისტური ფილოსოფიის ერთ-ერთი ფუნდამენტური აზრის დასადასტურებლად

მიმართავს ჩინურ ენაზე წარმოთქმულ სიტყვა „ბუნების“ ახსნა-განმარტებას.

უოტსი ერთმანეთს ადარებს დაოისტურ და კონფუციანურ იდეებს ბუნების შესახებ და აღნიშნავს, რომ დაოიზმისგან განსხვავებით კონფუციანურ იდეებში „ჩვენ ვიპოვით სხვა სიტყვას, რომელიც წარმოადგენს ადამიანის ბუნების საფუძველს“ (Watts,1959:7). და ეს სიტყვა არის კარდინალური სათნოება კონფუცის ზნეობის მთელ სისტემაში, რომელიც ითარგმნება როგორც „ადამიანურობა“. როგორც უოტსი აღნიშნავს, თავად კონფუცს უარი განუცხადებია მის განმარტებაზე. მხოლოდ თქვა: „თქვენ უნდა იგრძნოთ ამ სათნოების მნიშვნელობა. არასოდეს არ უნდა გადმოსცეთ ეს სიტყვები“. უოტსი მსჯელობას აგრძელებს ჩვენი საკუთარი იდეების „ბუნების“ შესახებ. კონკრეტულად იმის შესახებ, თუ როგორც მუშაობს ჩვენი გონება და ემოციები. ეს იდეები უოტსის აზრით, ყოველთვის იქნება ხარისხობრივად დაბალი, ანუ გაცილებით ნაკლებად რთული, ბევრად ნაკლებად ცოცხალი, ვიდრე თავად იდეების ნამდვილი ავტორი და ეს ჩვენ ვართ (Watts,1959:15). ასე რომ, ასკვნის უოტსი, საკუთარ თავში არის რაღაც, რასაც ვერასოდეს მივაღწევთ, რასაც ვერასდროს განსაზღვრავთ. მოცემული დასკვნის საილუსტრაციოდ იგი მიმართავს ასეთ შედარებას: „ისევე როგორც თქვენ არ შეგიძლიათ საკუთარი კბილების კბენა, არ შეგიძლიათ სარკის დახმარების გარეშე ჩაიხედოთ საკუთარ თვალებში, ვერ ახერხებ შენი საკუთარი ხელის დაჭერას. თქვენ ძირითადად უნდა ენდოთ მას!“ კონფუცი იტყობდა, აღნიშნავს უოტსი: რომ ურჩევნია ენდობოდეს ადამიანურ ვნებებს და ადამიანურ ინსტიქტს, ვიდრე ზოგჯერ ენდობოდა ადამიანურ იდეებს იმის შესახებ, თუ რა არის სწორი. კონფუციანური იდეების მიხედვით, ჩვენ ვალდებული ვართ ვენდოთ საკუთარ ადამიანურ ბუნებას. უოტსის განმარტებით, ხელჩაკიდების ამ დამოკიდებულებას, არ ჩაერიოს საკუთარ თავში გარკვეული პუნქტის მიღმა, ლაო-ძის დაოისტურ ფილოსოფიაში ეწოდება - „ისევ!“ ვუ ვეი - სიმბოლო ნიშნავს „არა“ „არა“ და „არა!“, რაც მიუთითებს იმაზე, რომ გარკვეული ტერიტორია

ტაბუდადებულია. „არ გადააბიჯოთ ამ მხარეზე. მიწა წმინდაა. ასე რომ ნუ! თავი დაანებე! (Watts,1959:24).

მაგრამ რა ხდება დასავლეთში? უოტსი დასავლეთში ხედავს შიშს საკუთარი ბუნების ნდობისადმი და ყველაფერს ქაოსში აღიქვამს. ჩვენ გვეშინია თითქოს თავზე არ დავიდოთ ხელკეტი, თვალი არ მივადევნოთ ჩვენს ინსტიქტებს, ჩვენს ვნებებს, ეგრეთ წოდებულ, არაცივილიზებულ ცხოველურ ბუნებას, იმის შიშით, რომ ისინი არ შეცდებიან და, როდესაც ამ ძალაუფლებას მივუშვებთ, მივცემთ თავისუფლებას, ზოგჯერ გასაოცარი რამ ხდება: „შენ გამოდიხარ საკუთარი ცხოვრებიდან, თქვენ ფუნქციონირებთ ერთ ნაწილად (Watts,1959:33). აქ უოტსი გულისხმობს ისეთ ადამიანს, რომელიც ძირითადად მიდის თავისი თავის წინააღმდეგ, შინაგან კონფლიქტშია და ცდილობს ერთდროულად ორი მიმართულებით წასვლას. უოტსის მტკიცებით, ის ვერ წავა! ის უბრალოდ უნდა იჯდეს და უნდა იწუწუნოს. მაშინ, როცა ყველა ერთი მიმართულებით მივდივართ, მაინც მივდივართ, ასაბუთებს უოტსი, თუნდაც არასწორი გზით მივდიოდეთ შემძლია მიმართულების შეცვლა. მაგრამ თუ ვცდილობ ერთდროულად ორი გზით წასვლას, საერთოდ ვერსად მივაღწევ.

უოტსი მრავალმხრივად მსჯელობს და მოჰყავს შესაბამისი არგუმენტები ადამიანისა და ბუნების ჰარმონიულ დამოკიდებულებაზე. მისი აზრით, ჩვენ შეგვიძლია ვისწავლოთ საკუთარი ბუნების ნდობა. ჩვენ ვფიქრობ, ღრმად გაგვიკვირდება, რომ ყველაფერი კონტროლიდან საერთოდ არ გადის, პირიქით, მოულოდნელად კონტროლს უბრუნდება. ამ აზრის საილუსტრაციოდ უოტსს მოჰყავს ველოსიპედის ტარების მაგალითი. დაუშვათ, რომ ველოსიპედის ტარებას სწავლობთ. ზოგიერთმა თქვენგანმა იცოდა, რომ როდესაც დაიწყეთ ეს საკმაოდ რთული ხელოვნება, მაშინვე დაეცით და თქვენი პირველი ინსტინქტი იყო ბორბლის მობრუნება იმ მიმართულებით, საითკენაც დაეცით. ამ გზით თქვენ მთლიანად დაეცით მიწაზე. როგორც ჩანს, საღი აზრი იყო იმ მიმართულებით, საითკენაც ეცემით. უცებ ისევ ადექი და შენ აკონტროლებ თავს. დაცემას ელოდი, დაცემით წახვედი და ისევ საკუთარ თავთან მოხვედი. ზუსტად ისევე, როდესაც ჩვენ მივ-

დივართ საკუთარ ბუნებასთან, საკუთარ შინაგან გრძნობებთან, ჩვენ ვაკონტროლებთ მათ. ჩვენ არ ვკარგავთ კონტროლს. აქედან გამომდინარე უოტსი ასკვნის, რომ ეს არის პრობლემა, რომლის დროსაც თავისუფლების დაკარგვის საფრთხის წინაშე ვდგავართ მისი შენარჩუნების ზედმეტად შფოთვით (Watts,1959:40). მოცემული აზრის მეტი დამაჯერებლობისთვის, უოტსს მოჰყავს შემდეგი შედარება: ვინც ცხოვრობს აღმოსავლეთსა და შუა დასავლეთში, ზამთარში მისთვის ცნობილია მოყინული გზების პრობლემები. ნებისმიერმა კარგმა მძღოლმა იცის, რომ მოყინული გზაზე მოცურებისას თქვენ უნდა მოუხვიოთ თქვენი მოცურების მიმართულებით და არა მოცურების საწინააღმდეგოდ. ეს კიდევ ერთხელ გიბიძგებთ კონტროლზე. ებრძოლო საგნების ტენდენციას, ებრძოლო იმას, რასაც ჩინელები დაოს უწოდებენ, ბუნების გზას, ბუნებასთან კონფლიქტში შესვლას, ისე რომ საერთოდ ვერაფერს გააკეთებ.

უოტსი ჩინური ფილოსოფიის ფუნდამენტური პრინციპის გადმოსაცემად საოცრად დამაჯერებლად ახდენს იმ აზრის კონსტანტირებას, რომლის საფუძველზე შეგვიძლია დავრწმუნდეთ თავისთავად, სტიქიურად მიმდინარე მოვლენებისა და პროცესების ბუნებრიობაში. სხვაგვარად უოტსი ამას უწოდებს „მოქცევისა და გადაქცევის“ ფილოსოფიას: სისუსტის სიძლიერეს! შესაბამისად მიმართავს მცურავი ნავის მაგალითს. ყველამ, ვინც ოდესმე გამოიყენა მცურავი ნავი, იცის, რომ თუ გადაადგილებას აპირებთ, ქარი უნდა შეინარჩუნოთ იალქნებში. ქარის საწინააღმდეგოდ წასვლაც რომ გინდოდეს, ვერასოდეს იოცნებებდი მის საწინააღმდეგოდ წასვლას. თქვენ ყოველთვის ცდილობთ რაიმე გზით შეინარჩუნოთ ქარი თქვენს უკან. ასე რომ, როცა გინდა ქარის წინააღმდეგ წასვლა, ქარს კი არ ებრძვი, ქარს იყენებ. სწორედ ეს არის უოტსის აზრით, ჩინური ფილოსოფიის ფუნდამენტური პრინციპი, რომელიც საფუძველად უდევს მის გასაოცარ გამოვლინებას იაპონურ ჭიდაობაში, სახელად მიუდოში, სადაც მტერს სძლევ არა მასთან დაპირისპირებით, არამედ საკუთარი ძალის გამოყენებით, რათა შედეგად მიიღო მოწინააღმდეგის დაცემა. (Watts,1959:40). ზემოთქმულიდან გამომდინარე,

უოტსი ვარაუდობს, რომ კონფუციანიზმის მთავარმა იდეამ შეიძლება გავლენა იქონიოს ადამიანის გარშემო არსებულ სამყაროზე „კოსმიური ჰარმონიის“ მეშვეობით. ვფიქრობთ, უოტსის ამ ვარაუდს საფუძვლად უნდო ედოს ზოგადად კონფუციანიზმის, როგორც ცხოვრების ეთიკური გზამკლევის კონცეფცია, ადამიანის ზნეობრივი სრულყოფილება, სათნოების ეთიკა. „იგი, როგორც ძველი ჩინელების ცხოვრების წესი დღესაც აგრძელებს გავლენას ჩინურ კულტურაზე“ (Грицапов, 2001: 189).

უოტსის ნააზრევში იმავდროულად იგრძნობა ერთგვარი გაფრთხილება და დარწმუნებაც იმ ფაქტის აღსანიშნავად, რომ ტყუილად არ შევიქმნათ ილუზია ბუნებისა და ადამიანის ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად აღქმისა და გაგების თვალსაზრისით. მისი გადმოცემით, თანამედროვე დასავლურ და მთლიანად ცივილიზებულ სამყაროში აქტიურად მიმდინარეობს მსჯელობა ადამიანსა და ბუნებას შორის არსებულ კონფლიქტზე, ბუნების დაპყრობაზე, სივრცის დაუფლებაზე, ფიზიკური სამყაროსადმი ჩვენს დაქვემდებარებაზე. უოტსი ამის ერთ-ერთ მთავარ მიზეზს ხედავს იმაში, რომ თითოეული ინდივიდი საკუთარ თავს განიცდის, როგორც თავისებურად ცალკე არსებას. „ყველა ადამიანი ფიქრობს ამ სამყაროზე, როგორც რაღაც ობიექტების კოლექციაზე. თითოეული ადამიანი საკუთარ თავს აღიქვას ნივთად“ (Watts, 1959:47). უოტსის შენიშვნით, ადამიანი სამყაროში არ აღიქმება, როგორც ერთი „რაღაც“ ნივთი, ამ განსხვავების აღმოსაფხვრელად მნიშვნელობა აქვს იმას, თუ რა თვალსაზრისით განვიხილავთ და მიუდგებით საკუთარ თავს. მოცემული აზრის უკეთ გააზრებისთვის უოტსი ტექსტში მოიხმობს ინდურ ფილოსოფიაში გაბატონებულ ტერმინს *maya*. ამ ტერმინის შემოტანით და შესაბამისი ანალიზით, უოტსი გადმოსცემს, რომ ადამიანი თავად იქმნის მცდარ წარმოდგენას და ილუზიას გარე სამყაროზე. ჩვენ არ უნდა მოვიტყუოთ თავი იმის მტკიცებით, რომ ვართ ბუნებისგან იზოლირებული არსებები. ადამიანებმა ყველა მოვლენაზე უნდა ვიფიქროთ ერთდროულ-

ლად, ჯაჭვში და არა განცალკევებით¹³. უოტსი საგნებზე ერთდროულად ფიქრის შესაძლებლობას არაჩვეულებრივად სასარგებლოდ მიიჩნევს. რადგან, მისი აზრით, „ეს არის ის, რაც საშუალებას გვაძლევს გვქონდეს მეცნიერება, გვქონდეს მეცნიერული კონტროლი ბუნებაზე, შევძლოთ საგნების დათვლა, გაზომვა, მართვა და მათი ქცევის პროგნოზირება“ (Watts, 1959: 75).

მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით უოტსის მიზანია დაასაბუთოს, რომ „ჩვენ როგორც ინდივიდები, ცალკეული არსებები განუყოფლები ვართ მთელი ბუნებრივი გარემოსგან, რომელშიც ვცხოვრობთ. ჩვენ ერთად მივდივართ, არ შეგვიძლია ერთიმეორის გარეშე. ადამიანისა და ბუნების ერთიანობის დასადასტურებლად უოტსი საინტერესოდ მიმართავს გამოცდილების ანალიზს - სიამოვნების გაგების თვალსაზრისით. შედარებისთვის აღნიშნავს, რომ როდესაც ვიწყებთ ძველი წიგნების კითხვას ინდურ და ჩინურ ფილოსოფიაზე, ისინი ხშირად ამბობენ, რომ პირველი, რაც კაცმა უნდა გაიგოს არის, უარი თქვას სიამოვნებაზე, სიამოვნების ძიებაზე. დღეს უამრავი ადამიანი ცდილობს მთელი ცხოვრების მანძილზე სიამოვნების მიღებას და ტკივილისგან თავის დაღწევას. უოტსს ეს გონივრულ განცხადებად მიაჩნია, რადგან ფიქრობს, რომ „არ შეიძლება „მაღლა“ იყოს „დაბლა“ და პირიქით. არ შეიძლება ფიგურა გქონდეს ფონის გარეშე. ანალოგიურად არ შეიძლება სიამოვნების განცდა, თუ არ არის რაღაც, რითაც შეგიძლია მისი კონტრასტი“ (Watts, 1959: 80). ცუდს და კარგს ერთმანეთი სჭირდებათ, როგორც კონტრასტები. უოტსის აზრით, მათი ერთმანეთისგან განცალკევება მხოლოდ „მაიაში“, აზროვნებაშია შესაძლებელი, რეალურ გამოცდილებაში ეს არ შეიძლება განხორციელდეს. „ჩვენ ნამდვილად ვერ მივყვებით სიამოვნებას, რადგან სიამოვნება

---

¹³ მონეტას აქვს ორი მხარე, თუ ჩვენ შევეცდებით მას მოვაშოროთ ერთ-ერთი მხარე, დავრწმუნდებით, რომ ამას ვერ შევძლებთ. მართალია ისინი განსხვავებული მხარეებია, მაგრამ ამავე დროს განუყოფელი არიან (Watts, 1959: 76).

არის ის, რაც ჩვენამდე უნდა მოვიდეს“ ამრიგად, „მაიას“ ილუზიის ქვეშ ყოფნა, იგივეა როგორცაა მოხიბლული, მოჯადოებული. „როდესაც ილუზიონისტი თქვენს წინაშე საოცარ ფოკუსს აკეთებს, ამას ყოველთვის საუბრის თანხლებით აკეთებს, სიტყვებთან ერთად, რომ თქვენი ყურადღება გადაიტანოს იმისაგან, რაც სინამდვილეში ხდება. სიტყვებით მოჯადოების შემდეგ, ვეღარ ამჩნევ, რა ხდება“ (უოტსი, 2017: 3). უოტსი მოგვიწოდებს იმის გაცნობიერებისკენ, რომ ჩვენ რაოდენ მოჯადოებულები ვართ სიტყვებით და მთელი ცხოვრება ვცდილობთ გადავჭრათ პრობლემები, რომლებსაც მხოლოდ სიტყვები ქმნის. მისი აზრით, ადამიანმა უცნაური მოვლენა აიღო თავზე, ერთის მხრივ, განავითარა სიტყვები, რაც ერთობ სასარგებლოა, მეორე მხრივ, იხდის ამის საფასურს, ვინაიდან „ჩვენ სიტყვები კიდევ გვეხმარება და კიდევ გვაჯადოებს“ (უოტსი, 2017: 4).

დასკვნა.

საბოლოოდ, უოტსის მიზანს წარმოადგენდა აღმოსავლური აზროვნების ჩართულობით, აზროვნების აღმოსავლური ელემენტების გამოყენებით იმ ერთიანობის დასაბუთება, რომელიც არსებობს ბუნების მთელ სისტემასა და ადამიანს შორის.

აღსანიშნავია, რომ უოტსის მსგავსად აღმოსავლური ფილოსოფიის შესწავლით და მისი გავლენების აღიარებით თანამედროვე დროში არა ერთი მოაზროვნე იყო დაინტერესებული. ასე მაგალითად, ნანიანგის ტექნოლოგიური უნივერსიტეტის ფილოსოფიის პროფესორი ლი ჩენიანგი (Chenyang Li), რომელიც აღიარებულია როგორც საერთაშორისო მკვლევარი ზოგადად ჩინური ფილოსოფიისა და განსაკუთრებით კონფუცის ეთიკური ფილოსოფიის, ამ კუთხით უამრავი კვლევები აქვს გამოქვეყნებული. სტატიაში „კონფუცისეული პერსპექტივები მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების შესახებ“ მსჯელობს კონფუციანიზმის გავლენაზე მეცნიერებასა და ტექნოლოგიაზე. აღიარებულია, რომ კონფუციანიზმი, უპირველეს ყოვლისა, მორალური ფილოსოფიაა, რომლის ბირთვია ეთიკა. კონფუციანისტური ეთიკა ხასიათდება როგორც სათნო ეთიკა. ის ძირითადად ზრუნავს სათნო პიროვნების განვითარებაზე და ნაკლებად უსვამს ხაზს ეთი-

კური პრინციპების დაცვას. კონფუციელები ადამიანის ცხოვრებას ხედავენ, როგორც მოგზაურობას ოჯახისა და საზოგადოების კონტექსტში სათნო ხასიათის ჩამოყალიბების მიზნით. კონფუციანიზმი არ არის თეიზმი. მისი მორალური ფილოსოფია არ ეყრდნობა ღმერთს ან ღვთაებრივ არსებას. თუმცა, ის თვლის, რომ არსებობს კოსმიური მორალური წესრიგი, რომელიც ემსახურება ცხოვრების მორალურ საფუძველს. მათი აზრით, „ეს ორდერი არ არის გამოკვეთილი არც ქვაში და არც სტატიკური ერთეულია. ის ადამიანში უნდა ვეძებოთ“ (მარტინი, 2008:34). დაოიზმისაგან განსხვავებით, რომელიც ტოვებს ადგილს ზებუნებრივი ძალებისთვის, კონფუციანიზმი მტკიცედ არის ორიენტირებული მიწიერ სამყაროზე და მის ამქვეყნიურ საქმეებზე. გამომდინარე აქედან, კონფუციანელობა შედარებით მეტ ყურადღებას ამახვილებს ადამიანის მიღწევებსა და პოზიტიური მორალური აღზრდის შედეგებზე საზოგადოებაში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- მარტინი, ივან. (2008). *ფილოსოფიის ისტორია*. რედაქტორი: ზაზა შათირიშვილი. იტალიურიდან თარგმნა მარიკა სააკაშვილმა. გამომცემლობა „სულხან-საბა ორბელიანის სახელობის თეოლოგიის, ფილოსოფიის, კულტურისა და ისტორიის ინსტიტუტი“, თბილისი.
- უოტსი, ალან. (2016). „*აღმოსავლური სიბრძნე და თანამედროვეობა*“. გამომცემლობა „დიოგენე“. თბილისი.
- უოტსი, ალან. (2017). „*სივარდილე*“. თარგმანი ლევან თურმანაულის, მოძიებულია: 05.03.2023 <https://burusi.wordpress.com/2017/11/06/turmanauli/>.
- ხასაია, ზურაბ. (2014). *ძველი აღმოსავლეთის ფილოსოფია*. გამომცემლობა: „Carpe diem“. თბილისი.
- Alan, Watts. (1959). ტექსტი: *Man and Nature*.//<https://www.organism.earth/library/document/eastern-wisdom-1>. მოძიებულია: 10.04.2023.

Alan, Watts. (1959). *Things and thinks*. // <https://www.organism.earth/library/document/eastern-wisdom-2>. მოძიებულია: 10.04.2023.

Грицанов, А. А. (2001). *Всемирная философская энциклопедия*. Москва.

REFERENCES:

Martini, Ivan. (2008). *Filosofiis Istória (History of philosophy)*. Redaktori: Zaza Shatirishvili. Italiuridan Targmna Marika Saakashvilma. Gamomtsemloba: „Sulxan-Saba Orbelianis Saxelobis Teologiis, Filosofiis, Kulturisa da Istoriis Institut“ . Tbilisi.

Uotsi, Alan. (2016). „*Aghmosavluri Sibrdzne da Tanamedroveoba*“ (*“Eastern wisdom and modernity”*). Gamomtsemloba: „Diogene“. Tbilisi.

Uotsi, Alan. (2017). „*Sitsariele*“ („*Emptiness*“). Targmani Levan Turmanaulis, Modziebulia: 05.03.2023 <https://burusi.wordpress.com/2017/11/06/turmanauli/>.

Khasia, Zurab. (2014). *Dzveli Aghmosavletis Filosofia (Philosophy of the ancient East)*. Gamomtsemloba: „Carpe diem“. Tbilisi.

Alan, Watts. (1959). *Teksti: Man and Nature*.//<https://www.organism.earth/library/document/eastern-wisdom-1>.Modziebulia: 10.04.2023.

Alan, Watts. (1959). *Things and thinks*. // <https://www.organism.earth/library/document/eastern-wisdom-2>.Modziebulia: 10.04.2023.

Gricanov, A.A. (2001). *Vsemirnaya Filosofskaya Jenciklopediya (World Philosophical Encyclopedia)*. Moskva.

Nature, Things and Thinking: Eastern Wisdom and Modernity
(Alan Watts)

Vardo Beridze

Doctor of Philosophy,
Shota Rustaveli State of Batumi
Department of Philosophy of the University
associate professor,
Georgia, 6010. Batumi, Ninoshvili st. 32/35
995577145426. vardo.beridze@bsu.edu.ge
<https://orcid.org/0009-0002-1095-3342>

Abstract.

The world outlook of the 20th-century British writer and philosopher Alan Watts is rendered in the article. The analysis presented is based on his lectures concerning nature, things and thinking in the context of the influence of Eastern philosophy. Alan Watts is known for Western thinking as an interpreter of Eastern wisdom. His books and public lectures greatly enhanced the popularization of Eastern philosophy in the West. The book “Eastern Wisdom and Modernity” (1959) belongs to the most fruitful decade of Alan Watts’s life and creative work. He paved the road to such ideas and methods of knowledge which proved to be important in creating the cultural environment of the 60s and the following years. Watts studied the limits of human knowledge where cognition and knowledge link to the questions of yin and yang: “What is man?” “What is the sense of life?” “Why do we exist in this world?”.

In the cycle of lectures dedicated to wisdom and modernity “Man and Nature” Alan Watts in order to explain the fundamental principles of Chinese philosophy refers to nature as an external world and speaks about the importance of the concepts of human nature and nature itself in man’s life. The author discusses the contrast between the classic Chinese and Western historical attitudes to the place of man in nature. Watts aims at proving the unity existing between the whole

system of nature and man with the help of Eastern thinking and using the Eastern elements of reasoning.

Keywords: Human; Nature; Way of life; Items; Eastern wisdom.